

Open your mind. LUT.

Lappeenranta **University of Technology**

Kauppateieteellinen tiedekunta

A250A5000 Kandidaatintutkielma, talousjohtaminen

Helena Sjögrén

Verovelvollisten reagointi verotuksessa tapahtuviin muutoksiin

Taxpayers' response to changes in the tax law

17.04.2014

Kristjan Tanel

Sisällysluettelo:

1. JOHDANTO	2
1.1 Tutkimuksen aihe ja tavoitteet.....	3
1.2 Ongelmanasettelu ja rajaukset.....	4
1.3 Tutkimusmenetelmä ja tutkimusaineisto.....	5
1.4 Teoreettinen viitekehys ja aikaisemmat tutkimukset.....	6
1.5 Tutkimuksen rakenne.....	6
2. VEROTUKSEN VAIKUTUKSET KÄYTTÄYTYMISEEN.....	8
2.1 Neutraali verotus.....	8
2.2 Ohjaava verotus.....	9
2.3 Luonnollisten henkilöiden reagointi veromuutoksiin.....	10
2.4 Ihmisten rationaalisuus ja ongelmat.....	11
2.5 Yritysverotus.....	12
2.6 Verotuksen vaikutus yritysten rahoituspäätöksiin.....	12
2.7 Voitonjaon yhteys verotukseen.....	14
2.8 Verolainsäädännön tunteminen.....	15
3. VEROLAIN MUUTOKSET.....	17
3.1 Kohti kulutusverotusta.....	17
3.2 Listaamattomien osakeyhtiöiden veromuutokset.....	18
3.2.1 Muutosten taustalla.....	19
3.3 Millaisia vaikutuksia verojärjestelmän muutoksilla on.....	20
3.3.1 Kokonaisveroasteen muutos.....	21
3.3.2 Palkkaa vai osinkoa.....	22
3.3.3 Osingon määrä.....	22
3.3.4 Vaikutukset investointeihin ja rahoituspäätöksiin.....	23
4. NÄKEMYKSIÄ VEROLAIN MUUTOKSISTA.....	24
4.1 Kasvuun kannustaminen.....	24
4.2 Yritystoiminta.....	25
4.3 Muita näkemyksiä.....	26
4.4 Tulokset.....	26
5. Yhteenveto ja johtopäätökset.....	28
Lähteet.....	30

1. JOHDANTO

Suomen verolainsäädäntö on viime vuosikymmeninä uudistunut merkittävästi. Wikströmin (2006) mukaan vero-oikeus on aina ollut muutoksen kohteena, mutta nyt vauhti on aivan toista. Tuntuu siltä, että tällä hetkellä koko oikeudenala on liikkeessä, jota ei ole ennen nähty. Suuret sodatkaan eivät vaikuttaneet verolainsäädäntöön yhtä voimakkaasti.

Verotus ja siihen pohjautuva lainsäädäntö on laajasti esillä myös julkisuudessa. Verotukseen liittyvät kysymykset jakavat mielipiteitä, jonka seurauksena veropolitiikasta on tullut yhä merkittävämpi osa politiikkaa. Voidaan jopa sanoa, että verotus on tärkeässä asemassa lähes kaikissa yhteiskuntapoliittisissa ratkaisuisissa. Verotuksen keskeinen tavoite on varojen kerääminen julkiselle sektorille (Linnakangas, Juanto 2002, s. 1). Verot ovat rahasuorituksia yksityisistä talouksista julkisiin talouksiin ja ne on määrätty maksettavaksi yksipuolisesti julkisen vallan nojalla. Lähtökohtaisesti verot pyritään keräämään oikeudenmukaisella tavalla eli verorasitus jakautuu yhteiskunnan jäsenten välille oikeudenmukaisesti. Käsitys oikeudenmukaisesta tavasta aiheuttaa kuitenkin ristiriitoja, siitä syystä verotus onkin jatkuvasti esillä julkisuudessa. (Wikström 2006, s. 11–16, 63)

Tutkielmassa tutkitaan verotuksen vaikutusta yksityisten talouksien sekä yritysten päätöksentekoon. Olemassa olevien tutkimusten pohjalta muodostetaan teoria, josta käy ilmi miten ja missä määrin verotus ohjaa käyttäytymistä. Muodostettua teoriaa sovelletaan uuteen vuonna 2014 voimaan tulleeseen verolakiin. Uusi verolaki toi mukanaan paljon uutta, eikä vielä voida varmuudella sanoa millaisia seuraamuksia muutoksista aiheutuu. Tutkimuksen keskeinen pyrkimys on tarkastella verotuksen ja käyttäytymisen yhteyttä, avata uutta listaamattomiin osakeyhtiöihin kohdistuvaa verolakia ja samalla pohtia miten lainsäädännön muutokset vaikuttavat yritysten tekemiin päätöksiin.

1.1 Tutkimuksen aihe ja tavoitteet

Tutkimus keskittyy olennaisesti verotuksen vaikutusten tarkasteluun. Tutkitaan miten verot vaikuttavat yksityisiin talouksiin ja missä määrin verotus ohjaa käyttäytymistä. Verotuksen ohjaavaa vaikutusta on tutkittu laajasti. Esimerkiksi Bank (2006) otti selvää siitä, miten veromuutokset vaikuttavat yritysten osingonjakopolitiikkaan. Hänen mukaansa mielipiteet vaikutuksista voidaan jakaa kahteen luokkaan: perinteinen näkökulma ja uusi näkökulma. Perinteisen näkökulman mukaan veromuutoksilla on selvä vaikutus ja seuraamukset ovat helposti ja loogisesti selitettävissä. Uuden näkökulman mukaan vaikutuksia ei ole, eli verotus ei ohjaa yritysten osingonjakopolitiikkaa. Tavoitteena on muodostaa aikaisempien tutkimusten pohjalta teoria, jota voidaan soveltaa erilaisiin verotuksessa tapahtuviin muutoksiin ja sen pohjalta arvioida, miten veromuutokset tulevat vaikuttamaan verovelvollisten päätöksentekoa.

Verolainsäädäntö muuttui listaamattomien osakeyhtiöiden osalta hyvin merkittävästi, muun muassa yhteisöverokantaa alennettiin ja kokonaan verovapaista osingoista luovuttiin (vero.fi 2014a). Valtiovarainministeriön (2010) mukaan uudella verotuksella pyritään parantamaan verotuksen oikeudenmukaisuutta ja painopisteen siirtämistä yhteisöverotuksesta henkilötason pääomatuloverotukseen. Uusi verojärjestelmä astui voimaan vuoden alussa, joten tilanne on varsin uusi. Vielä on aikaista väittää mitä muutoksista tarkalleen seuraa. Uuden verojärjestelmän osalta tavoitteena on analysoida mikä oli näiden muutoksien taustalla ja millaisia vaikutuksia näillä muutoksilla on yksittäisiin yrityksiin.

1.2 Ongelmanasettelu ja rajaukset

Tutkimuksen tarkoituksena on saavuttaa ymmärrys verotuksessa tapahtuvien muutosten vaikutuksesta käyttäytymiseen. Tutkitaan millä lailla verotus on yhteydessä verovelvollisten tekemiin päätöksiin ja missä määrin veromuutoksista aiheutuvia vaikutuksia voidaan ennakoida. Usein verotukselle asetettuja tavoitteita ei saavuteta, työssä pyritään löytämään vastauksia, miksi verotuksen vaikutuksia on vaikea arvioida ja, millaisia ongelmia verovelvollisten käyttäytymistä ennakoimassa esiintyy. Verolain uudistumisen myötä listaamattomat osakeyhtiöt joutuvat soveltamaan uutta verojärjestelmää. Veromuutos on ollut näkyvästi esillä julkisuudessa ja se on saanut osakseen paljon kritiikkiä. Verotukselle asetettujen tavoitteiden ja veromuutosten välillä nähdään olevan ristiriitaa. Tutkimuksessa tutkitaan, millaisia vaikutuksia verolainsäädännön muutoksilla on yksittäisiin yrityksiin ja sen lisäksi mietitään, miksi nähtiin tarpeelliseksi muuttaa verolakia.

Tutkimuksen pääongelmana on:

- Miten verovelolliset reagoivat veromuutoksiin?

Tutkimuksen alaongelmina ovat:

- Mitä uudella verotuksella haetaan?
- Miten verotuksessa tapahtuneet muutokset vaikuttavat yksittäisiin yrityksiin?

Uudesta verojärjestelmästä tarkastelun kohteeksi asetetaan listaamattomien osakeyhtiöiden verotus. Puhuttaessa verotuksen muutoksista tai verojärjestelmästä, tarkoitetaan sillä listaamattomien osakeyhtiöiden verotusta. Huomioon otetaan yhteisöverotuksen ja osinkojen verotuksessa tapahtuneet muutokset. Tutkimuksen

ulkopuolelle jäävät siis esimerkiksi listaamattomien osakeyhtiöiden edustusmenojen verotus ja kokonaan muiden verolajien muutokset.

Verotuksen vaikutusta käyttäytymiseen tutkitaan aiempien tutkimusten pohjalta, joihin ei aseteta yhtä tiukkoja rajoituksia kuin verolakia tarkasteltaessa. Vaikka myös tässä tapauksessa päähuomio kiinnitetään yritysten – varsinkin listaamattomien osakeyhtiöiden verotukseen, niin huomioon otetaan myös muut verolajit. Tavoitteena on ottaa selvää verotuksen vaikutuksista käyttäytymiseen yleisellä tasolla.

1.3 Tutkimusmenetelmä ja tutkimusaineisto

Tutkimus on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Tutkielma sisältää teoreettiseen kirjallisuuteen perustavan osion ja empiirisen osion. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastolliseen yleistettävyyteen, vaan tietyn tapauksen teoreettiseen kuvaamiseen ja analysointiin. Tutkielma on tapaustutkimus, tavoitteena on muodostaa syvä ymmärrys veromuutosten vaikutuksesta käyttäytymiseen. Tietoja tapauksesta pyritään kokoamaan monipuolisesti, monella eri tavalla sekä eri näkökulmista katsottuna. Metsämuurosen (2001, s. 9) mukaan laadullinen tutkimus on joukko erilaisia tulkinnallisia tutkimuskäytäntöjä, joille ei ole yhtä ainoaa metodologiaa tai teoriaa. (Eskola, Suoranta, 2003, s. 65–66)

Tutkimuksen teoriaosio muodostetaan aikaisempaan kirjallisuuteen perustuvista lähteistä. Tärkeimpinä lähteinä ovat tieteelliset artikkelit ja raportit. Teorian tehtävänä on luoda viitekehys empiriaosiota varten. Empiirinen aineisto kerätään uuteen verojärjestelmään liittyvistä artikkeleista, keskusteluista ja raporteista. Huomattava osa empiirisestä aineistosta muodostuu julkisuudessa esillä olevista artikkeleista ja artikkeleihin liittyvistä keskusteluista. Tärkeässä asemassa ovat keskusteluissa esille nousseet erilaiset näkemykset sekä mielipiteet. Itse aineiston keruulle ei aseteta tiettyjä mittareita vaan huomioon otetaan kaikki aiheeseen liittyvä keskustelu. Aineisto on

kerätty verkkolähteistä, siitä johtuen huomattava osa materiaalista koostuu nimettömien henkilöiden esittämistä näkemyksistä. Vaikka asiattomat ja ”selvästi väärät” mielipiteet on jätetty aineistosta pois, niin aineiston luotettavuus voidaan kyseenalaistaa. Varmuudella ei voida väittää, että aineisto koostuu pelkästään aihetta ymmärtävien henkilöiden näkemyksistä.

1.4 Teoreettinen viitekehys ja aikaisemmat tutkimukset

Teoreettinen viitekehys ilmaisee näkökulman, jonka pohjalta tutkimusta tarkastellaan. Tutkimus keskittyy verotuksen vaikutusten selvittelyyn. Verotuksen vaikutusta tutkitaan yksittäisten henkilöiden sekä yritysten osalta. Tavoitteena on muodostaa käsitys, miten verotus ohjaa päätöksiä vai ohjaako ollenkaan. Verotuksen ja käyttäytymisen yhteyttä on tutkittu melko paljon. Tarkoituksena on hyödyntää aikaisempaa kirjallisuutta ja muodostaa sen pohjalta näkemys aiheesta.

Verotus on tärkeä osa valtioiden toimintaa, joten luonnollisesti aihetta on myös tutkittu aika lailla. Tutkimuksia on mm. luonnollisten henkilöiden tuloverotuksesta aina optimaaliseen verorakenteeseen asti. Aiempia tutkimuksia ei voida kuitenkaan aina käyttää hyödykseen tarkasteltaessa uusia tilanteita. Se, miten verovelvolliset reagoivat tiettyihin veromuutoksiin, riippuu lukuisista tekijöistä. Aikaisemmista tutkimuksista voi lähinnä saada vain suuntaa antavia viitteitä, sillä harvoin kaikki olosuhteet ovat samanlaisia uusien veromuutosten ja tutkittujen tapausten välillä.

1.5 Tutkimuksen rakenne

Tutkimus koostuu kahdesta osiosta; teoriasta ja empiriasta. Teorian avulla luodaan pohja empiiriselle tutkimukselle. Varsinainen työ sisältää viisi lukua, joista ensimmäinen

on johdanto. Johdannossa luodaan yleiskuva tutkimuksesta ja esitellään tutkimuksen tarkoitus. Luvussa tutustutaan tarkemmin tutkimuksen aiheeseen ja tavoitteisiin. Johdannossa tarkastellaan myös tutkimusmenetelmää ja -aineistoa, teoreettista viitekehystä sekä tutkimuksen rajausta. Toisessa luvussa käsitellään tutkimuksen teoriaosaa. Luvussa tutkitaan verotusta ja sen vaikutusta yksittäisten ihmisten sekä yritysten käyttäytymiseen.

Kolmannessa luvussa käsitellään uutta verojärjestelmää. Luvussa tarkastellaan verolainsäädännössä tapahtuneita muutoksia ja pohditaan niiden taustoja. Neljäs luku koostuu empiirisestä aineistosta. Luvussa tarkastellaan näkemyksiä uusista veromuutoksista. Viimeinen eli viides luku on yhteenvetoa ja johtopäätöksiä varten. Luvussa esitetään tutkimuksen yhteenveto, joka sisältää keskeiset tutkimustulokset.

2. VEROTUKSEN VAIKUTUKSET KÄYTTÄYTYMISEEN

Oletusarvoisesti voidaan todeta, että verotuksella on aina vaikutusta käyttäytymiseen. Väitettä voidaan tarkastella hintavaikutuksen kautta. Absoluuttisesti neutraali verotus olisi sellainen, jolla ei olisi lainkaan vaikutuksia hintoihin. Sellaista verotusta ei kuitenkaan ole olemassa. Verotus vaikuttaa siihen, mihin kohtaan kansantalouden kysynnän ja tarjonnan välinen tasapaino asettuu. Tuloverotuksen seurauksena osa yksityisten talouksien ostovoimasta siirtyy julkiselle sektorille, siitä johtuen kulutukseen käytettävissä olevat resurssit vähenevät. Tuloverotus siis vaikuttaa hintoihin alentavasti, koska kysyntä heikkenee. Myös kulutusverotus vaikuttaa kysyntään heikkenevästi. Esimerkiksi arvonlisävero ja valmisteverot sisältyvät tuotteiden hintoihin, jonka seurauksena hintataso nousee ja tuotteiden kysyntä vähenee. (Wikström 2006, s. 70–71)

2.1 Neutraali verotus

Myrsky et al. (2006, s. 1-2) mukaan verotuksen kaikkein tärkein tehtävä on julkisyhteisöjen varojen tarpeen tyydyttäminen, tätä kutsutaan fiskaaliseksi tavoitteeksi. Jos verotuksella pyritään pelkästään fiskaalisiin tavoitteisiin, voidaan sanoa sen olevan neutraalia verotusta. Käytännössä verotus voidaan jakaa kahteen osaan: neutraaliin ja ohjaavaan verotukseen. Aikaisemmin totesimme, että verotuksella on aina vaikutusta hintoihin, niin myös neutraalilla verolla. Neutraali verotus vaikuttaa kuitenkin kaikkiin hintoihin samalla tavalla, hintojen väliset suhteet pysyvät ennallaan. Verotuksen ollessa neutraalia se ei vääristä allokaatiota eli ei vaikuta verovelvollisen päätöksentekoon. Tikka (1990, s. 47) toteaa verotuksen olevan neutraalia, kun verotus ei vaikuta suhteellisten hintojen rakenteeseen. Käytännössä neutraalilla verotuksella yritetään mahdollisimman vähäiseen ohjailuun. (Wikström 2006, s. 70–73; Myrsky et al. 2006, s. 2-3)

Usein neutraalia verotusta pidetään niin sanotusti näkymättömänä keinona rahoittaa julkisen sektorin toimintaa. Oletus on, että se ei vaikuta verovelvollisen päätöksentekoon eikä sitä kautta allokaatio muutu. Rothbard (1981) kuitenkin haastoi tämän oletuksen, hänen mukaansa kaikki julkisen sektorin toimenpiteet vaikuttavat yksityisen sektorin toimintaan, eikä neutraali verotus ole poikkeus. Rothbardin mukaan idea neutraalista verosta, joka ei vaikuta markkinoiden toimintaan tai muuten häiritse toimenpiteitä on mahdoton. Verotusta, joka perustuu täysin vapaaehtoiseen tahtoon maksaa veroja, voidaan pitää neutraalina. Siinä tapauksessa julkinen valta ei vaikuta markkinoiden toimintaan. (Rothbard, 1981)

2.2 Ohjaava verotus

Ohjaava verotus on neutraalin verotuksen vastakohta. Jos verolain säätämällä pyritään ei-fiskaalisiin tavoitteisiin, on kyse ohjaavasta verotuksesta. Toisin kuin neutraali verotus, ohjaava verotus vaikuttaa yksityisen sektorin jäsenten päätöksentekoon. Ohjaavan verotuksen tunnistaa siitä, jos vaikutukset ovat voimakkaita ja kohdistuvat rajattuihin kohteisiin. Ohjaavaa verotusta voidaan käyttää tiettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi, näihin tavoitteisiin kuuluvat mm. ympäristöpoliittiset, aluepoliittiset ja kasvupoliittiset tavoitteet. Alkoholivero ja polttoainevero ovat esimerkkejä ohjaavista veroista. Verotusta ei nykypäivän käytetä yhtä huomattavasti yhteiskuntapoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi kuin aikaisemmin, joten ohjaavan veropolitiikan merkitys Suomessa on vähentynyt. Tämän taustalla on vahva näkemys, jonka mukaan verotus ei ole tehokas ohjauskeino. Myrsky et al. (2006, s. 5) mukaan on herännyt kysymys siitä, onko verotus järkevä keino näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Monien mielestä yhteiskunnan pitäisi tukea muullakin tavoin tiettyjen tavoitteiden saavuttamista kuin pelkästään verojärjestelmän kautta. (Wikström 2006, s. 72–75; Myrsky et al. 2006, s. 2-3)

2.3 Luonnollisten henkilöiden reagointi veromuutoksiin

Edellä totesimme, että veromuutoksilla voi olla lukuisia eri tavoitteita, ja kaikki muutokset vaikuttavat markkinoiden toimintaan. Taloustieteilijöiden keskuudessa on pitkään tiedetty, että verotuksessa tapahtuvat muutokset vaikuttavat myös yksilöiden talouskäyttäytymiseen. Esimerkiksi Kuluttajat voivat lisätä työntekoon käytettyä aikaa mikäli tuloverotusta kiristetään tai vaihtoehtoisesti työntekoon käytetty aika voi vähentyä. Päätöksentekijöiden on otettava huomioon kuluttajien valinnat pohdittaessa verotukseen liittyviä kysymyksiä. Verotuksen kiristäminen ei aina merkitse sitä, että kokonaisverotulojen määrä kasvaa, joissakin tapauksissa verotulot vähenevät kiristyksen seurauksena. (Hansson 2006, s. 564)

Swenson (1988) sekä Sillamaa (1999) molemmat tutkivat, miten verovelvollisten työntekoon käytetyt panokset muuttuivat eri veroasteilla. Tutkimuksissa käytettiin hyväksi Lindbeckin (1982) lineaarisen verotuksen teoriaa. Teorian mukaan työntekoon käytetty aika vähenee, mikäli lineaarinen veroaste nousee. Tutkimukset poikkesivat toisistaan jonkin verran, sillamaan tutkimuksessa käytettyjä veroasteita oli enemmän sekä tutkittaville annettiin enemmän ennakkotietoja. Muulta osin tutkimukset toteutettiin lähes samojen kaavojen mukaan. Tutkittaville annettiin jokin tehtävä ja siitä maksettiin kertaluontoinen summa palkaksi, josta vähennettiin verojen määrä. Verojen osuus muuttui tehtävien välillä ja tutkittavat tiedostivat sen. Swensonin tutkimuksen tuloksista kävi ilmi, että tutkimuksen ja Lindbeckin teorian välillä oli pientä ristiriitaa. Teoria ei toteutunut yhdellä veroasteella, mutta muuten tulokset yhtenivät teorian kanssa. Sillamaan tutkimustulokset osoittivat, että teoria pätee – työhön käytetyt panokset vähenevät, kun veroaste nousee. Sillamaan mukaan tutkimusten osittaiset eroavuudet johtuvat siitä, että hän noudatti teorialle asetettuja vaatimuksia tarkemmin ja näin ollen nyt viimeistään voidaan väittää teorian pitävän paikkaansa. (Swenson 1988, Sillamaa 1999)

Edellä tarkasteltua työpanoksen ja verotuksen välistä vaikutusta on käytetty laajasti hyväksi veropolitiikassa arvioidessa kokonaisverotuloissa tapahtuvia muutoksia. Hanssonin (2006, s. 563–564) mukaan, mikäli kokonaisverotulojen määrää arvioidessa nojaututaan pelkästään teoriaan, josta käy ilmi miten verovelvolliset arvostavat työntekoa tietyillä tulotasoilla, niin on hyvin todennäköistä, että kokonaisvaikutuksia aliarvioidaan. Siitä johtuen myös ennustetut verotulot saattavat poiketa toteutuneista arvoista hyvin merkittävästi. Hansson toteaa kuluttajien reagoivan veromuutoksiin myös muilla tavoin kuin vähentämällä tai lisäämällä työntekoa. (Hansson 2006)

Tutkimuksessaan Hansson tarkasteli ruotsalaisten verovelvollisten reagointia verotuksessa tapahtuviin muutoksiin. Aiempien tutkimusten mukaan skandinavialaiset eivät reagoi muutoksiin yhtä voimakkaasti kuin esimerkiksi yhdysvaltalaiset. Tutkimustulokset kuitenkin osoittivat, että ruotsalaiset ovat suurin piirtein yhtä herkkiä reagoimaan verouudistuksiin kuin yhdysvaltalaiset. Tutkimuksesta kävi ilmi, että ruotsalaiset miehet olivat jonkun verran passiivisempia reagoimaan veromuutoksiin kuin naiset ja nuoret taas muuttivat omaa talouskäyttäytymistään herkemmin kuin vanhemmat veronmaksajat. Myös koulutuksella oli vaikutusta – yliopistossa käyneet reagoivat veromuutoksiin voimakkaammin kuin muut. Veropolitiikkaa mietittäessä tämä voi olla huono uutinen Ruotsille. Verovelvolliset muuttavat omaa käyttäytymistä enemmän kuin aikaisemmin luultiin, siitä johtuen myöskään verotuksen ohjausvaikutukset eivät välttämättä toteudu halutulla tavalla. (Hansson 2006)

2.4 Ihmisten rationaalisuus ja ongelmat

Veromuutoksista aiheutuvia seuraamuksia pohdittaessa on syytä ottaa huomioon ihmisten rationaalisuus. Taloustieteissä usein oletetaan ihmisten käyttäytyvän rationaalisesti, mutta todellisuudessa aina niin ei ole. Slemrod (2010) tutki tutkimuksessaan miksi verotuksen ohjausvaikutukset eivät aina toteudu. Tutkimuksesta selvisi, että aina löytyy ihmisiä, joiden käyttäytyminen poikkeaa oletuksista.

Saad (2014) tutki, ymmärtävätkö kuluttajat tuloverotuksessa säädettyjä lakeja. Tutkimuksessa haluttiin selvittää käsittävätkö yksityisen sektorin jäsenet verotusjärjestelmää. Tutkimustulokset osoittavat, että suuri osa kuluttajista pitää verotusta aivan liian monimutkaisena. Saadin mukaan tämä voi olla yksi syy miksi verotuksessa halutut ohjausvaikutukset eivät toteudu. Merkittävä osa verovelvollisista ei yksinkertaisesta vaan ymmärrä verotuksen tarkoituksperää. Ongelma on huolestuttavaa varsinkin valtioissa, joissa verolainsäädäntö on erittäin mutkikasta. (Saad 2014)

2.5 Yritysverotus

Yritysten osalta verotuksella on lukuisia muitakin tavoitteita kuin pelkästään fiskaalinen tavoite. Tämän mahdollistaa se, että verotus vaikuttaa monin tavoin yritysten tekemiin päätöksiin, mm. siihen, miten jaetaan osinkoa tai pääoman valintaan. Yritysverotusta on käytetty hyväksi myös suhdannepolitiikassa. Verotusta muuttamalla on nähty olevan positiivinen vaikutus suhdannevaihteluiden tasaamisessa. Esimerkiksi investointeihin kohdistuvan verotuksen huojentamisella laskusuhdannevaiheessa on pyritty kannustamaan yrityksiä tekemään investointeja. Kaiken kaikkiaan yritysten verottaminen riippuu siitä millaisia tavoitteita verotukselle on asetettu. Tavoitteita on aikojen kuluessa ollut monia, ne tulevat ja menevät, niiden mukaan muuttuu myös verotus. (Myrsky et al. 2006, s. 1-6)

2.6 Verotuksen vaikutus yritysten rahoituspäätöksiin

Taloustieteilijöiden keskuudessa on jo pitkään vallinnut näkemys, jonka mukaan verotus vaikuttaa yritysten rahoitustoimenpiteissä tapahtuviin päätöksiin (Mackie-Mason 1990, s. 1471). Vielä muutama vuosikymmen sitten, väitettä ei voitu kuitenkaan tukea

tutkimusten avulla. Fischer et al. (1989), Ang et al. (1986) sekä Long et al. (1985) eivät löytäneet uskottavaa tai merkittävää todistusta siitä, että verotuksella on vaikutusta rahoituspäätöksiin. Näkemyksen perustelu oli hankalaa, sillä yritysten rahoituspäätöksiin vaikuttaa verotuksen lisäksi lukuisia muita osatekijöitä. Uusimpien tutkimusten mukaan verotuksen ja yritysten rahoituspolitiikan välillä on selvä yhteys. Muun muassa Gordon et al. (2000) osoittivat verotuksen vaikuttavan yritysten pääomarakenteeseen. (Gordon et al. 2000)

Oman pääoman lisäksi yritykset voivat rahoittaa toimintaansa vieraalla pääomalla. Vieraan pääoman lisäys mm. kasvattaa konkurssin riskiä, mahdollisesti vaikeuttaa lainojen saamista sekä lisää sijoittajien epävarmuutta. Gordon et al. (2000, s. 222) mukaan yritykset kuitenkin lisäävät vieraan pääoman määrää verokannan noustessa. Vieraan pääoman rahoituskulut vähentävät yrityksen tilikauden tulosta ja näin ollen myös veron määrä vähentyy. Monet yritykset näkevät kannattavaksi lisätä vieraan pääoman määrää, jotta voitaisiin säästää verotuksessa. Valmius muuttaa pääomarakennetta verotuksen takia on yrityskohtaista, mutta keskimäärin yritykset lisäävät velkojen osuutta kokonaispääomasta 1,8 %, kun yritysveroaste nousee viidellä prosenttiyksiköllä (esim. 35 % → 40 %). Yritykset lisäävät enimmäkseen lyhyen aikavälin velkoja. Gordon et al. (2000, s. 222) tutkimus osoitti myös sen, että veromuutoksen seurauksena pienten ja suurten yritysten käyttäytyminen eroaa merkittävästi toisistaan. Erot johtuvat pitkälti pääomarakenteista, pienillä yrityksillä on yleensä huomattavasti enemmän velkaa, eikä velalla pyritä säästämään verotuksessa. Suuret yritykset sen sijaan lisäävät vieraan pääoman määrää verotussyistä. (Gordon et al. 2000)

Yritysverotuksen vaikutuksia tarkkailtaessa on huomattu yritysveroasteen vaikuttavan myös siihen, miten verovelvolliset pyrkivät nostamaan yrityksen voittoja itselleen (Gordon et al. 2000, s. 200). Yritysveroasteen noustessa yli ansiotuloveroasteen, verovelvolliset saavat merkittäviä hyötyjä, mikäli onnistuvat saamaan rahansa ansiotulon muodossa. Yhtenä keinona verottaa rahat ansiotulona on yritysmuodon muuttaminen. Mackie-Mason et al. (1997, s. 504.) löysivät osviittaa siihen, että näin

todellakin tapahtuu, mutta tilastollisesti vaikutukset olivat melko vähäisiä. Tutkimuksen mukaan yritysmuodon muuttamista nähdään harvoin hyvänä vaihtoehtona, sillä sen takia voidaan menettää muita merkittäviä hyötyjä. (mackie-Mason et al. 1997)

2.7 Voitonjaon yhteys verotukseen

Voittovaroja voidaan jakaa omistajille monella eri tavalla. Osakeyhtiöissä varojenjako tapoina ovat osinko, osakepääoman alentaminen, yhtiön purkaminen tai omien osakkeiden lunastaminen. Omistajayrittäjillä on käytössään näiden tapojen lisäksi myös lukuisia muita keinoja nostaa yrityksen tuloa omaan käyttöön, yrittäjä voi jakaa varoja esimerkiksi palkkana tai vuokrana. Omistajayrittäjällä tarkoitetaan henkilöä, joka omistaa yksin tai yhdessä muiden perheenjäsentensä kanssa vähintään 10 % yhtiön osakkeista tai heillä on vähintään 10 % osuus kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä (vero.fi 2014b). Yrityksen voitonjakopolitiikka määrittelee kuinka paljon ja miten voittovaroja jaetaan. Tunnetuin ja yleisin voitonjakotapa varsinkin suurissa yrityksissä on osingonjako, seuraavassa tarkastelemme verotuksen vaikutusta osingon määrään.

Osakeyhtiöille on laissa asetettu tiettyjä säännöksiä osingonjakoa koskien. Osakeyhtiölaissa on mm. määritelty mitä varoja voidaan jakaa ja millaista on laitton varojenjako. Pääsääntöisesti osinkoa jaetaan vapaasta omasta pääomasta, joka koostuu tilikausien voitoista ja tietyistä rahastoista. Paitsi vapaan pääoman suuruudesta, osingon määrä riippuu myös yritysten osinkopolitiikasta. Aktiivinen osinkopolitiikka tarkoittaa sitä, että tilikauden voitto on vahvasti yhteydessä osingon määrään. Passiivista osinkopolitiikkaa harjoittava yhtiö ei muuta osingon määrää tilikauden tuloksen mukaan. Esimerkiksi yritysverotuksen keventämisen seurauksena mahdollisesti kasvava oman pääoman määrä ei lisää osingon suuruutta yhtiössä, joissa harrastetaan passiivista osinkopolitiikkaa. Pitkään on ollut esillä eroavia näkemyksiä siitä, miten verotuksen muutos vaikuttaa osingonjakoon. Vanhan näkemyksen mukaan

verotuksella on selvä vaikutus, uuden näkökulman mukaan vaikutukset eivät ole niin helposti selitettäviä. (Chetty et al. 2003, s. 791–792)

Tutkimusten mukaan (mm. Bank 2006; Chetty et al. 2003) osinkoverotuksen lieventäminen lisää osakeyhtiöiden osinkoina jaettavan voiton määrää. Verotuksen lieventämisellä oli positiivinen yhteys myös osinkoa jakavien yhtiöiden lukumäärään. Näin ollen vanha näkemys, jonka mukaan verotuksen ja osingonjaon välillä on selvä yhteys piti paikkansa. Selvää todistusaineisto tästä saatiin yhdysvalloissa tapahtuneen vuoden 2003 osinkoverotuksen keventämisen yhteydessä. Ennen osinkoverotuksen keventämistä, osinkoa jakavien yhtiöiden lukumäärä oli vähentynyt vuosi vuodelta kahden vuosikymmenen ajan (Fama et al. 2001). Osinkoverotuksen uudistuksen jälkeen osinkoina jaettujen varojen kokonaismäärä kasvoi suunnilleen 20 prosentilla. (Chetty et al. 2003, s. 828–829)

Tutkimuksessaan Bank (2006) ei väittänyt vastaan, ettei verokevennyksellä ollut merkittäviä vaikutuksia yritysten päätöksiin jakaa osinkoa. Hän kuitenkin haastoi näkemyksen, jonka mukaan verokevennyksen vaikutukset ovat pysyviä. Bankin mukaan ei ole riittävää todistusta sille, että muutokset ovat vakituisia, hän näki osinkoina jaettujen varojen nousun selittyvän myös muilla tekijöillä. Microsoftin ja muutaman muun suuren yhtiön päätös jakaa osinkoa sai aikaan ns. matkijavaikutuksen, jonka seurauksena useat muut yhtiöt aloittivat osingonjaon tai lisäsivät osingon määrää. Alun perin veroleikkauksen piti olla määräaikainen, yhtiöt lisäsivät osinkojen määrää olettaen, että verokevennyksen tuoma mahdollisuus poistuisi. Määräaika kuitenkin pidennettiin, Bankin mukaan verokevennyksen vaikutukset eivät olisi olleet yhtä merkittäviä, mikäli alun perin siitä ei olisi tehty määräaikaista. (Bank 2006, s. 55–56)

2.8 Verolainsäädännön tunteminen

Yritysten ja verotuksen välisistä tutkimuksista kävi selvästi ilmi se, että yritykset tuntevat verolainsäädännön sekä muuttavat omia päätöksiä verotuksen mukaan. Verotuksella on tärkeä merkitys yritysten talouteen ja toimintaan. Verosuunnittelulla voi saavuttaa merkittäviä hyötyjä, joten verolainsäädännön tuntemus tulee avuksi. Luonnollisiin henkilöihin verraten ero on melko merkittävä. Eron voi osittain selittää erilaisilla yritysverotukseen asetetuilla kannusteilla, henkilöverotuksessa on huomattavasti vähemmän ”pelivaraa”, eikä siitä syystä verosuunnittelu ole yhtä suosittua yksityishenkilöiden keskuudessa.

3. VEROLAIN MUUTOKSET

Verolain muutoksien taustalla oli tarve arvioida verojärjestelmän toimivuutta uudelleen. Viimeksi Suomen verolainsäädäntöön tehtiin perinpohjaisia muutoksia 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa. Verojärjestelmän toimivuutta tarkasteltaessa oli otettava huomioon seuraavat toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset: Kestävän kehityksen aiheuttamat haasteet, kansainvälistyminen, talouskasvun lähteet ja niiden muuttuminen sekä väestön ikääntyminen. Varojen kerääminen julkisten menojen rahoittamiseksi tulisi olla mahdollisimman tehokasta, jotta se ei heikentäisi talouden toimintaa. Lisäksi uuden verojärjestelmän tuli ottaa huomioon käsitykset oikeudenmukaisesta tulonjaosta. (Valtiovarainministeriö 2010a, s. 11)

Keskeisenä tavoitteena muutoksilla oli verotuksen painopisteen siirtäminen työn verotuksesta kulutusverotukseen. Tämä toteutettiin ansiotuloveron sekä yritys- ja pääomatuloverotuksen keventämisellä. Kevennykset rahoitetaan enimmäkseen arvonlisäverotuksen kiristämällä. Yritysverotuksen uudistumisen taustalla oli näkemys siitä, että korkea yhteisövero alentaa työn tuottavuutta ja palkkatasoa sekä kotimainen pääomakanta vähentyy. Tämän seurauksena pääomaverotuksen painopistettä siirrettiin yritysverotuksesta henkilöverotuksen suuntaan. (valtiovarainministeriö 2010b, s. 18–23)

3.1 Kohti kulutusverotusta

Verotuksen pyrkimyksenä on kerätä verovarot tavalla, joka rasittaa markkinoiden toimintaa mahdollisimman vähän. Verotuksen kehittämistyöryhmä näki eri veromuodoilla olevan erilaisia vaikutuksia markkinoiden toimintaan. Ansiotulolla ja yhteisöverolla oli työryhmän mukaan selvästi negatiivisin vaikutus kasvuun. Kulutusverotuksen nähtiin olevan vaihtoehdoista vähiten haitallisin, joten yhtenä tärkeimpänä tavoitteena uutta verolakia mietittäessä oli pyrkimys verotuksen

painopisteen siirtämistä työn verotuksesta kohti kulutusverotusta. Kulutusverotuksesta katsottiin aiheuttavan vähiten hyvinvointitappiota. Tämä johtuu siitä, että kulutusverotuksella on pienempiä vääristäviä vaikutuksia kuin tuloverotuksella. (Valtiovarainministeriö 2010b, s. 18–19)

Tutkimuksia optimaalisesta verorakenteesta on lukuisia. Enemmistö tutkimuksista kuitenkin puoltaa väitettä, jonka mukaan kulutusverotus rasittaa markkinoiden toimintaa kaikkein vähiten. Agenor et al. (2012) sekä Swenson (1988) näkivät tutkimuksissaan viitteitä siitä, että kulutusverotus kuormittaa markkinoita merkittävästi vähemmän kuin tuloverotus. Aikaisemmin verotuksen vaikutusta käyttäytymiseen tutkittaessa huomasimme ansiotuloverotuksen kiristyksen vaikuttavan siihen, missä määrin työvoima on valmis tekemään töitä. Ansiotuloverotuksen kiristämällä on negatiivinen vaikutus työhön käytettyyn aikaan eli töitä tehdään vähemmän, kun verot nousevat. Myös kulutusverotuksen kiristämällä on negatiivisia vaikutuksia. Esimerkiksi arvonlisäverotuksen nousun takia tuotteiden hinnat nousevat. Kulutusverotuksen haittavaikutukset ovat kuitenkin pienempiä kuin tuloverotuksen.

Siirtyminen kohti kulutusveroa sisältää kuitenkin tulonjakoon liittyviä ongelmia. Kulutusverotuksen kiristäminen pienentää varsinkin pienituloisten ostovoimaa, koska verrattuna suurituloisiin pienituloiset käyttävät tuloistaan suuremman osan kulutukseen. Tämä tulonjakoon liittyvä ongelma on osittain ristiriidassa verotuksen tavoitteiden kanssa. (Valtiovarainministeriö 2014b, s. 19)

3.2 Listaamattomien osakeyhtiöiden veromuutokset

Listaaamaton osakeyhtiö on yhtiö, joka ei ole julkisen kaupankäynnin kohteena. Listaamattoman osakeyhtiön osingon verotus poikkeaa listatun osakeyhtiön verotuksesta jonkin verran. Listaamattoman osakeyhtiön osinko verotetaan sekä ansiotulona että pääomatulona. Verotus riippuu siitä, kuinka paljon osinkoa jaetaan

suhteutettuna osakkeen matemaattiseen arvoon. Matemaattinen arvo lasketaan yhtiön tarkastetusta nettovarallisuudesta (varat vähennettynä veloilla). Nettovarallisuus jaetaan yhtiön osakkeiden lukumäärällä, josta tuloksena saadaan osakkeen matemaattinen arvo.

Verouudistuksen seurauksena yleinen yhteisöverokanta laski 24,5 %:sta 20 %:iin. Luonnollisten henkilöiden saamien osinkojen verotus muuttui merkittävästi. Kokonaan verovapaan osingon määrä poistui, ennen osinkotuotot olivat verovapaita 60 000 euroon asti, jos osinko on ollut enintään 9 % osakkeen matemaattisesta arvosta. 60 000 euron ylittävästä osasta on 70 % veronalaista pääomatuloa. Uuden lainsäädännön mukaan osingoista veronalaista pääomatuloa on 25 % siihen määrään saakka, joka vastaa osakkeen matemaattiselle arvolle laskettua 8 %:n vuotuista tuottoa, enintään kuitenkin 150 000 euroon saakka. 150 000 ylittävästä osasta 85 % on veronalaista pääomatuloa. Matemaattiselle arvolle lasketun 8 %:n tuoton ylittävä osuus verotetaan ansiotulona 75 %:sesti. Pääomaverokannat pysyivät samoina (30 % ja 32 %), mutta rajaa josta lähtien maksetaan 32 % veroa, alennettiin 50 000 eurosta 40 000 euroon. (vero.fi 2014c)

3.2.1 Muutosten taustalla

Yhteisöverokannan alentamiselle havaittiin olevan monta hyvää syytä. Korkean yhteisöverokannan nähtiin vähentävän kotimaista pääomakantaa ja alentavan työn tuottavuutta sekä palkkatasoa. Matalampi yhteisövero kannustaa myös ulkomaalaisia yrityksiä investoimaan ja sijoittamaan suomeen. Todennäköisesti myös naapurimaiden alempi yhteisöveroaste asetti Suomelle paineita alentaa omaa yhteisöverokantaa. Devereux et al. (2008) osoittivat valtioiden kilpailevan yhteisöverokannasta, ja joidenkin näkemyksen mukaan yhteisövero on väistämättä häviämässä. Näistä syistä johtuen nähtiin perustelluksi siirtää painopistettä yhteisöverotuksesta kohti voitonjaon verotusta.

(Hallituksen esitys verolakien muuttamisesta (HE 185/2013), s. 33–35; Valtionvarainministeriö 2010a, s. 43–46)

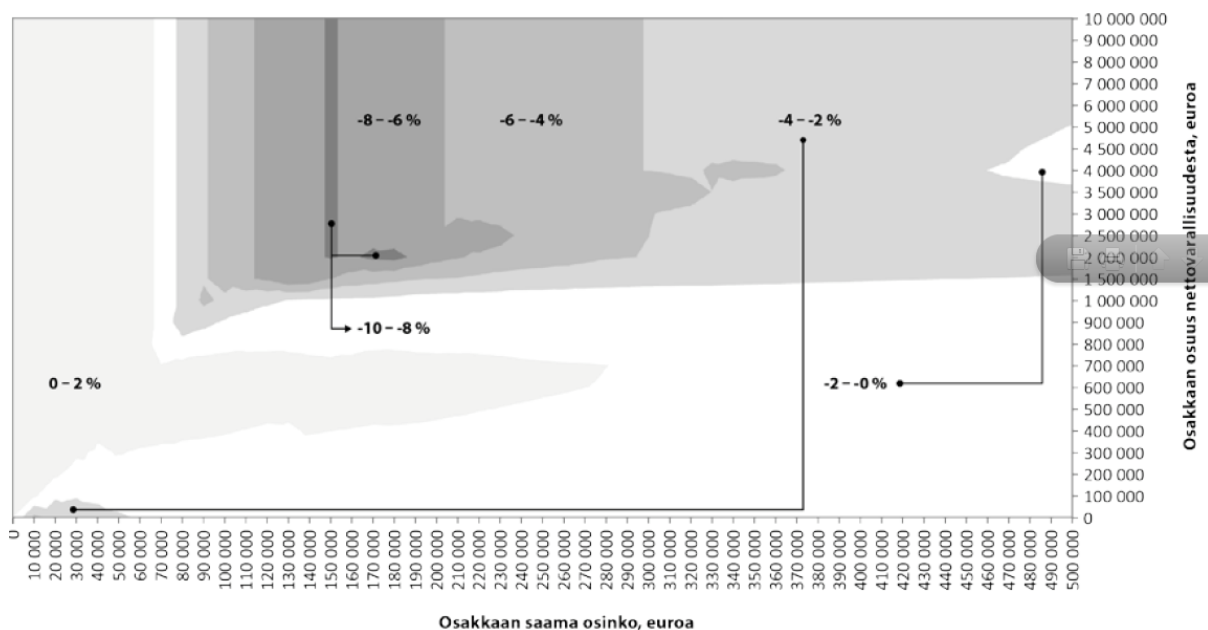
Osingonjaon verotus muuttui radikaalisti. Muutoksen taustalla oli näkemys, jonka mukaan edellinen osinkoverotus ohjasi vahvasti yrittäjien ja omistajien käyttäytymistä. Verotus kannusti lisäämään yhtiön nettovarallisuutta, jotta verovapaan osingon määrä olisi suurempi. Se kannusti myös jakamaan osinkoina juuri sen määrän, minkä omistaja sai nostaa verovapaasti. Verotuksen kehitystyöryhmä selvityksen mukaan hyvin merkittävä osa yrityksistä jakoi juuri verovapaan tuoton verran osinkoa. Selvityksestä nähtiin myös se, että verotus kannusti investoimaan matalariskiseen kulumattomaan omaisuuteen, joka on usein ristiriidassa yritysten liiketoiminnan tavoitteiden kanssa. Kaiken kaikkiaan edellinen osinkoverotus ohjasi liikaa yritysten osinko-, rahoitus- ja investointipäätöksiä. Uudella osinkoverotuksella pyritään mahdollisimman neutraaliin ohjailuun investointien ja rahoituksen osalta. (Valtiovarainministeriö 2010b, s. 23–25; HE 185/2013, s. 40–41)

3.3 Millaisia vaikutuksia verojärjestelmän muutoksilla on

Yhteisöveron ja osingonjaon uudistuminen toi mukanaan muutoksia, joihin yritysten sekä omistajien on sopeuduttava. Vanha osinkoverotus kannusti hyvin vahvasti tiettyihin toimenpiteisiin, nykyisessä järjestelmässä osista ohjausvaikutuksista on ainakin osittain luovuttu. Muutoksien seurauksena omistajat joutuvat arviomaan talouteen liittyviä päätöksiä uudesta näkökulmasta. Seuraavassa tarkkailemme vaikutuksia lähinnä omistajayrittäjän näkökulmasta.

3.3.1 Kokonaisveroasteen muutos

Listamattomista osakeyhtiöistä saatujen osinkojen veroaste kiristyi. Kiristys oli suurinta huojennetun osinkotulon osalta, koska entisen verojärjestelmän mukaan huojennettu osa oli kokonaan verovapaata. Vaikka osinkojen veroaste suurimmilta osin kiristyi, niin yleinen kokonaisveroaste hieman laski. Lasku selittyy yhteisöveroasteen alentamisella. Yhtiöiden kokonaisveroaste on yhtiökohtaista, kokonaisveroasteeseen vaikuttaa yhtiön nettovarallisuus ja osingon määrä, sillä osinko jaetaan ansio- ja pääomatulo-osuuteen yhtiön nettovarallisuuteen perustuen. Alla olevasta kuviosta nähdään, miten omistajayrittäjän osingon kokonaisveroaste muuttui edelliseen verojärjestelmään verrattuna. (HE 185/2013, s. 37–39)

Kuvio 1. Omistajayrittäjän osingon kokonaisveroasteen muutos eri nettovarallisuus ja osinkotasolla edelliseen verojärjestelmään verrattuna. (HE 185/2013, s. 39)

Kuviosta käy ilmi, että lähes kaikkien yritysten kokonaisveroaste alenee. Ainoastaan suuren nettovarallisuuden ja vähän osinkoa jakavien yritysten kokonaisveroaste nousee hieman. Parhaimmillaan kokonaisveroaste alenee jopa lähes 10 prosenttia verrattuna edellisvuoden verotukseen, näin käy yrityksillä, joilla on korkea nettovarallisuus ja

osinkoa jaetaan 150 000 euroa. Huomioitavaa on myös se, että pienten yhtiöiden tilanne ei juuri muutu, suurin osa verohyödyistä asettuu keskisuurille ja suurille yhtiöille.

3.3.2 Palkkaa vai osinkoa

Omistajayrittäjän kannattaa miettiä tarkkaan miten hän aikoo nostaa varat yrityksestään. Perinteisesti on nähty osinkojen olevan kannattavampi vaihtoehto, mutta joissain tapauksissa voi olla verotuksellisesti edullisempaa nostaa varat palkkana. Vaihtoehtoja mietittäessä on kuitenkin otettava huomioon yrityksen tilanne kokonaisuudessa. Ei ole olemassa yhtä ainoaa tapaa, jolla saavutetaan paras hyöty vaan lopputulokseen vaikuttavat myös esimerkiksi yrittäjän muut tulot sekä yrityksen nettovarallisuus. (Engblom et al. 2011, s. 35–36.)

Edellinen verojärjestelmä kannusti omistajayrittäjiä nostamaan varat osingon muodossa. Varsinkin Pienten yritysten omistajayrittäjät, jotka nostivat osinkoa verovapaan määrän verran, hyötyivät enemmän osingosta. Tämä johtui siitä, että näiden omistajien pääomatulon veroaste jäi hyvin matalaksi, ei ollut kannattavaa nostaa palkkaa. Uuden verojärjestelmän ansiosta osinkoverotus kiristyi ja kokonaan verovapaa osinko poistui. Muutoksista johtuen omistajayrittäjien pääomatulon veroaste nousi. Mikäli omistajilla ei ole muita ansiotuloja, niin heidän kannattaa nostaa ainakin pieni osa varoista palkkana.

3.3.3 Osingon määrä

Tutkimuksen aikaisemmassa osassa tarkasteltiin osingonjaon ja verotuksen yhteyttä. Huomattiin, että veromuutos vaikuttaa osakeyhtiöiden osingonjakoon. Esimerkiksi Chetty et al. (2003) mukaan osinkoveron leikkaus lisää yritysten jakaman osingon

määrää. Vanha verojärjestelmä kannusti listaamattomia osakeyhtiöitä jakamaan osinkoa vähintään verovapaan määrän, joka oli 9 % nettovarallisuudesta. Selvitys osoitti, että niin myös tehtiin hyvin monien yhtiöiden osalta. Uusi järjestelmä kiristi osingon verotusta mm. poistamalla kokonaan verovapaan osingon. Näistä syistä johtuen osingon määrä tulee laskemaan ainakin pienten listaamattomien yhtiöiden osalta.

3.3.4 Vaikutukset investointeihin ja rahoituspäätöksiin

Kokonaisveroasteen osalta uusi verojärjestelmä poikkeaa edellisestä verojärjestelmästä vain muutaman prosenttiyksikön verran. Gordon et al. (2006) osoittivat yritysverotuksen vaikuttavan yritysten pääomarakenteeseen. Heidän mukaan yritykset lisäävät vierasta pääomaa, kun verotus kiristyy. Uuden verojärjestelmän mukaan yritysten kokonaisveroasteeseen ei tullut juurikaan muutosta. Muutos ei kannusta vieraan pääoman lisäystä, eikä pääomarakenteen muuttamiselle ole hirveästi kannusteita muutenkaan. Uusi verojärjestelmä sen sijaan ohjaa yrityksiä investoimaan. Yhteisöveron laskun seurauksena yrityksille jää enemmän varoja omaan käyttöön. Varat voidaan käyttää oman pääoman lisäykseen tai osinkoon. Osinkoverotuksen kiristäminen vaikuttaa osingon määrään negatiivisesti, joten uusi verojärjestelmä kannustaa investointien tekoon. Tämän seurauksena yritysten oma pääoma tulee lisääntymään ja sitä kautta myös nettovarallisuus kasvaa.

4. NÄKEMYKSIÄ VEROLAIN MUUTOKSISTA

Uuden verojärjestelmän vaikutuksia on käsitelty tähän mennessä lähinnä teoriaan ja aikaisempiin tutkimuksiin pohjautuen. Muutokset ovat astuneet voimaan vasta vuodenvaihteessa, joten selviä johtopäätöksiä vaikutuksista on vielä tässä vaiheessa hankala tehdä. Seuraavassa pyrimme tuomaan esille verovelvollisten näkemyksiä uudesta verojärjestelmästä sekä pohdimme empiiriseen aineiston avulla toteutuvatko verouudistuksen tavoitteet. Empiirinen aineisto on kerätty artikkeleista, keskusteluista, mielipiteistä ja muista vastaavista tietolähteistä, jotka liittyvät uuteen verolainsäädäntöön.

Verolainsäädännön muutos nousi julkisuudessa hyvin kiivaaksi keskustelunaiheeksi. Media kiinnostui tapauksesta jo uudistuksen suunnitteluvaiheessa. Julkisesti esillä olo ei tullut kuitenkaan yllätyksenä, jos mietitään miten suuri vaikutus verotuksella on yhteiskunnallisesti ajatellen. HE 185/2013 (s. 40) mukaan listaamattomista yhtiöistä osinkoa saavien henkilöiden lukumäärä vuonna 2011 oli noin 380 000 ja osinkoja jakavia yhtiöitä oli noin 52 000. Aihe koskee suurta ihmisjoukkoa, joten mielipiteitä riittää.

4.1 Kasvuun kannustaminen

Veropäättäjien mielestä uusi järjestelmä kannustaa yritysten kasvua. Yhteisöveron alenemisen ansiosta yrittäjien tilikauden tulos kasvaa. Rahaa jää enemmän osinkoon tai investointeihin. Osingon verotuksen kiristyminen ohjaa varojen jättämisen yhtiöön ja investointien tekoon, jonka ansiosta pääoma kasvaa. Teoriassa tämä vaikuttaa toimivalta vaihtoehdolta, mutta empiirisen aineiston perusteella tälle näkemykselle ei ole hirveästi kannatusta.

Osingon kiristämistä nähdään yleisesti ottaen huonona ideana, jos pyritään pääoman kasvuun. Perheyrittysten liiton puheenjohtaja Berner näkee osinkojen ankaran verokohtelun vähentävän pääomien ohjautumista kasvua tuottaviin yrityksiin. Yhden näkökulman mukaan investointeihin kannustaminen on hyvä idea, mutta osingon kiristämällä sitä ei saavuteta. Vaihtoehtoisena ehdotuksena nähdään poistoprosenttien korottaminen. Poistoprosenttien korottaminen nopeuttaisi yritysten pääoman poistoa ja näin ollen mahdollistaisi investoimaan esimerkiksi uuteen koneistoon.

4.2 Yritystoiminta

Vaikka yritysten keskimääräinen kokonaisveroaste pieneni, niin uudistuksella nähtiin olevan yritystoiminnan kannattavuudelle negatiivisia vaikutuksia. Pienyritysten osuus listaamattomista osakeyhtiöistä on erittäin suuri. Yrityksiä, joiden nettovarallisuus on alle 200 000 euroa, on noin 50 000 kappaletta. Luku vastaa noin 94 %:a listaamattomista osakeyhtiöistä (HE 185/2013, s. 40). Näkemyksien mukaan pienyrittäjien aseman parantaminen olisi elintärkeää, mutta näillä uudistuksilla pienten listaamattomien osakeyhtiöiden asema heikkenee.

Yrittäjyydellä on Suomen talouskasvun ja työllisyyden kannalta suuri merkitys. Toimintaympäristön heikkeneminen asettaa kysymysmerkkejä varsinkin pienten yritysten toiminnalle. Pienten yritysten suuresta määrästä johtuen koko kansantaloudelle voi aiheutua suuria menetyksiä, mikäli yrittäjiltä viedään edut. Suomen yrittäjien mukaan uudella verojärjestelmällä positiivista on se, että osinkoverotus sidotaan edelleen nettovarallisuuteen. Yhtenä yrittäjyyteen kannustavana tekijänä nähdään olevan osinkotulojen matala verotus. Voittovarojen halpa nosto yrityksestä lisäisi kannustusta yrittäjyyteen ja sitä kautta myös työllisyys kasvaa.

4.3 Muita näkemyksiä

Monet pitävät uuden verojärjestelmän tavoitteita teoriassa toimiviksi, mutta käytännössä ne eivät toteudu. Investointeihin kannustaminen ei onnistu, koska varsinkin pienten yritysten osalta hyvin monella omistajalla ei ole muuta tuloa. Yritystoiminnan tulos on ainut tulonlähde eivätkä tulot ole niin suuret, siitä riittäisi investointien tekoon. Erään mielipiteen mukaan, mikäli yhteisöverosta luovuttaisiin kokonaan, se kannustaisi voittovarojen pitämistä yhtiössä ja sitä kautta myös investointien tekoon. Uusi verojärjestelmä meni juuri tähän suuntaan, sillä yhteisöveroaste laski ja osingonjakoa kiristettiin.

Jyrkempien näkemysten mukaan uusi verotus kannustaa yritysten viemistä ulkomaille. Esimerkiksi Virossa yhteisöveroa ei ole ollenkaan ja pelkästään voittovarojen nostaminen on veronalaista. Monet ovat sitä mieltä, että suuri osa mahdollisista verorahoista on jo karannut suomen ulkopuolelle ja ainut keino tämän estämiseksi on yritysverotuksen lieventäminen ja muiden kannusteiden lisääminen. Esillä on ollut myös näkemys, jonka mukaan verojärjestelmä tulee muuttumaan uudelleen lähiaikoina.

4.4 Tulokset

Empiirisestä aineistosta kävi ilmi, että suurin huolenaihe oli osinkoverotuksen kiristäminen sekä pienten listaamattomien osakeyhtiöiden aseman heikkeneminen. Entinen verojärjestelmä kannusti listaamattomia osakeyhtiöitä verovapaan osingon jakamiseen, joka oli 9 % nettovarallisuudesta. Suuri osa yrityksistä jakoi juuri tämän määrän. Uusi verojärjestelmä kiristi osingonjakoa, tavoitteena oli, että voittovarot jäisivät yritykseen. Osinkoverotuksen negatiivisen vastaanoton perusteella voidaan olettaa jaetun osingon määrän laskevan. Muutos ei siten ole ristiriitainen tavoitteiden kanssa.

Yleisesti ottaen uuden verojärjestelmän vastaanotto oli hyvin negatiivinen, vaikka listaamattomien osakeyhtiöiden kokonaisverotus aleni. Huono vastaanotto ei sinänsä tullut yllätyksenä, koska alun perin yrittäjille kaavailtiin merkittäviä kannustimia. Vaikka aineisto kerättiin monista eri tietolähteistä ja keskusteluista, niin empiirisen aineiston luotettavuus voidaan kyseenalaistaa. Suurin osa mielipiteistä ja näkemyksistä oli tuntemattomien henkilöiden esittämiä.

5. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia, miten verotuksessa tapahtuvat muutokset vaikuttavat verovelvollisten käyttäytymiseen. Pyrkimyksenä oli tarkastella vaikutuksia yksityishenkilöiden sekä yritysten osalta. Työssä tarkasteltiin myös uutta verojärjestelmää. Uusi verojärjestelmä muuttui listaamattomien osakeyhtiöiden osalta radikaalisti. Tavoitteena oli muodostaa käsitys veromuutoksista ja pohtia niiden taustoja. Vielä mietittiin, miten verotuksessa tapahtuvat muutokset tulevat vaikuttamaan listaamattomien osakeyhtiöiden tekemiin päätöksiin.

Veromuutoksilla todettiin aina olevan vaikutusta käyttäytymiseen. Yksityishenkilöt saattavat esimerkiksi muuttaa työpanoksen määrää, mikäli ansituloerotusta kiristetään. Veromuutosten vaikutuksia tutkittaessa kävi ilmi, että verotuksella pyrityt ohjausvaikutukset eivät aina toteudu yksityishenkilöiden osalta. Ihmiset eivät aina toimi rationaalisesti tai he eivät välttämättä edes ymmärrä verotuksen toimintaa. Yleisesti ottaen veromuutoksilla nähtiin olevan vaikutusta ihmisten toimintaan, mutta tarkkoja johtopäätöksiä ei voida tehdä. Esimerkiksi koulutuksella on vaikutusta siihen, miten yksilöt reagoivat verotuksessa tapahtuviin muutoksiin. Yrityksiä ohjataan verotuksen avulla enemmän kuin henkilöitä. Veromuutoksilla todettiin olevan vaikutusta mm. yritysten pääomarakenteeseen sekä voitonjakoon. Yritysten nähtiin toimivan rationaalisemmin kuin yksityishenkilöiden, useimmiten yrityksillä on parempi tietämys verotuksesta sekä esimerkiksi verohyötyjä osataan käyttää paremmin edukseen. Yritykset reagoivat aktiivisesti verojärjestelmän muutoksiin ja verosuunnittelun rooli on tärkeää.

Uusi verojärjestelmä alensi yhteisöveroa ja kiristi osingonjaon verotusta. Muutosten tärkeimpänä tavoitteena oli kannustaa yrityksiä pitämään voittovarot yrityksessä sekä lisäämään investointien tekoa. Edellinen järjestelmä kannusti yrityksiä jakamaan verovapaan määrän osinkoa, joka oli 9 % nettovarallisuudesta 60 000 euroon asti. Edellisen verojärjestelmän nähtiin ohjaavan suuren osan voittovaroista ulos yrityksistä,

ja sitä kautta se rajoitti yritysten kasvua. Veromuutoksen ansiosta listaamattomien osakeyhtiöiden kokonaisveroaste tulee laskemaan. Kokonaisveroasteen muutokseen vaikuttaa osingon määrä sekä nettovarallisuus. Pienten yritysten kokonaisveroasteen lasku on vähäisintä, lasku on suurinta keskisuurilla sekä suurilla yhtiöillä. Omistajayrittäjien osalta muutokset merkitsevät sitä, että varojen nostamista kannattaa miettiä uudelleen. Osinkoverotuksen kiristämisen johdosta voi olla kannattavampi nostaa ainakin tietty summa palkkana. Osinkoverotuksen muutos vaikuttaa myös osingonjakoon sekä rahoituspäätöksiin. Osingonjako ei ole yhtä kannattavaa varsinkin pienillä yrityksillä, joten heidän on mietittävä panostavatko yrityksen kasvuun lisäämällä investointeja vai maksavat enemmän veroa osingosta.

Uusi verojärjestelmä sai varsin negatiivisen vastaanoton. Monien mielestä veromuutoksille asetettujen tavoitteiden sekä itse muutosten välillä on ristiriitaa. Esimerkiksi osinkoverotuksen kiristämisen ei uskottu lisäävän yritysten kasvua. Varsinkin pienille omistajayrittäjille oma liiketoiminta on ainoa tulonlähde, eikä investointeja tehdä verotussyistä. Uuden verojärjestelmään liittyvistä näkemyksistä kävi voimakkaasti ilmi negatiivinen asenne osinkoverotuksen nostamista kohtaan. Sen pohjalta voidaan olettaa jaetun osingon määrän vähenevän, mikä oli yksi veromuutoksen tavoitteista. Myös investointien teko tulee lisääntymään, mutta näillä näkymin kasvu tulee olemaan tavoitteisiin nähden vaisumpaa.

Lähdeluettelo

Agénor, P.R , Kyriakos C. Neanidis. 2012. Taxation and growth with public goods and costly enforcement. *The Journal of International Trade & Economic* Volume 23, Issue 4, 2014. Pages 425-454.

Ang, J. S. and D. R. Peterson. 1986. Optimal debt versus debt capacity: Research in Finance, Volume 6.

Bank, Steven. A. 2006. Dividends and Tax policy in the long run. Bank, Steven A. *American Law & Economics Association Papers*. Issue 39, pages 1-57.

Chetty, R. and Emmanuel Saez. 2005. Dividend taxes and corporate behavior: Evidence from the 2003 dividend tax cut. *The Quarterly Journal of Economics* volume 120, pages 791-833.

Devereux Michael .P, Ben Lockwood, Michela Redoano.(2008) Do countries compete over corporate tax rates? *Journal of Public Economics* volume 92, pages 1210-1235. Oxford University & University of Warwick.

Engblom, A. Adamsson, K. 2011. Työnantaja ja verosuunnittelu. Jyväskylä: Edita.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen, 6. painos, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Fama, Eugene, and Kenneth French. 2001. "Disappearing Dividends: Changing Firm Characteristics or Lower Propensity to Pay?" *Journal of Financial Economics*, pages 3-43.

Fischer, E., R. Heinkel, and J. Zechner, 1989, Dynamic capital structure choice: Theory and tests. *Journal of Finance* volume 44, pages 19-40.

Hallituksen esitys verolakien muuttamisesta. 2013. HE 185/2013.

Hansson, A. 2006. Taxpayers' responsiveness to tax rate changes and implications for the cost of taxation in Sweden. 2007 volume 14, pages 563–582. C Springer Science & Business Media, LLC.

Lindbeck. 1982. Pages 476-481. [Muu tieto puuttuu]

Linnakangas, E. Juanto, L. 2002. Arvonlisäverotuksen ja muun kulutusverotuksen perusteet, Kauppakaari. Lakimiesliiton Kustannus. Helsinki.

Long, M.S. and Malitz, I.B. 1985 .Investment patterns and financial leverage, in Friedman, B.M. (Ed.), *Corporate Capital Structures in the United States*, University of Chicago Press, Chicago, IL, pages 325-51.

Mackie-Mason. 1990. Do Taxes Affect Corporate Financing Decisions? *The Journal of Finance*. Volume 45, Issue 5, pages 1471–1493.

Mackie-Mason, J.K., Gordon, R.H., 1997. How much do taxes discourage incorporation? *Journal of Finance* volume 52, pages 477–505.

Metsämuuronen, J. 2001. *Laadullisen tutkimuksen perusteet*. Helsinki. International Methelp.

Myrsky, M. Linnakangas, E. *Elinkeino- ja yritysverotus*. Talentum. Helsinki 2006.

Rothbard Murray, N. 1981. The Myth of Neutral Taxation. *The Cato Journal*. Pages 519-564.

Saad, N. 2013 Tax Knowledge, Tax Complexity and Tax Compliance: Taxpayers View. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* Volume 109, Pages 1069–1075.

Slemrod Joel. 2001. A General Model of the Behavioral Response to Taxation. *International Tax and Public Finance*, Volume 8, Issue 2, pages 119-128.

Sillamaa M.A. 1999 Taxpayer behavior in response to taxation: comment and new experimental evidence. Journal of Accounting and Public Policy volume 18, 165-177.

Swenson, C.W., 1988. Taxpayer behavior in response to taxation, an experimental analysis. Journal of Accounting and Public Policy. volume 7, pages 1-28.

Valtiovarainministeriö. 2010a. Verotuksen kehittämistyöryhmän väliraportti. Verotuksen kehittämistyöryhmä. Helsinki.

Valtiovarainministeriö. 2010b. Verotuksen kehittämistyöryhmän loppuraportti. Verotuksen kehittämistyöryhmä. Helsinki.

Vero.fi.2014a. Muutoksia osinkojen verotukseen [verkkodokumentti]. [Viitattu 17.4.2014]. Saatavilla: https://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tiedotteet/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Muutoksia_osinkojen_verotukseen_ja_ennak%2830722%29

Vero.fi. 2014b [verkkodokumentti]. [Viitattu 17.01.2014]. Saatavilla: [https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Sanasto/Omistajayrittaja\(13455\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Sanasto/Omistajayrittaja(13455))

Vero.fi 2014c. Osingot listaamattomasta yhtiöistä [verkkodokumentti].

[Viitattu 17.04.2014]. Saatavilla: [https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Lomakkeet/Veroilmoituslomakkeet_ja_tayttoohjeet/Henkiloasiakkaiden_veroilmoituslomakkeet/Osingot_listaamattomasta_yhtiosta\(11937\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Lomakkeet/Veroilmoituslomakkeet_ja_tayttoohjeet/Henkiloasiakkaiden_veroilmoituslomakkeet/Osingot_listaamattomasta_yhtiosta(11937))

Wikström, K. 2006. Yleiset opit verotuksessa ja vero-oikeudessa. Turku.

Empiirinen Aineisto

Hallman Kristiina. (2013) 10 syytä, miksi uusikin osinkovero on ala-arvoinen [verkkodokumentti]. [Viitattu 17.4.2014]. Saatavilla:

<http://www.kauppalehti.fi/omaraha/10+syyta,+miksi+uusikin+osinkovero+on+ala-arvoinen/201304401977>

Karvinen Jyrki. (2010). Veroprofessori joutui yrittäjien hampaisiin – kuinka käy verottomille osingoille? [verkkodokumentti]. [Viitattu 17.4.2014]. Saatavilla:

<http://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/talous/veroprofessori-joutui-yrittajien-hampaisiin-kuinka-kay-verottomille-osingoille/>

Kauppalehti. (2010). Hetemäen ehdotukset osuivat SY:tä kipeään paikkaan [verkkodokumentti]. [Viitattu 17.4.2014]. Saatavilla:

<http://www.kauppalehti.fi/etusivu/hetemaen+ehdotukset+osuivat+syta+kipeaan+paikkaan/201006335>

Konkola Raija-Liisa. (2010). Hetemäen työryhmän osinkoveroesitys heikentäisi olennaisesti yrittäjäkannustimia ja vaarantaisi site työllisyyttä [verkkodokumentti]. [Viitattu 17.4.2014]. Saatavilla:

<http://www.yrittajat.fi/fi-fi/pirkanmaanyrittajat/palkane/uutinen?groupId=fefe50b4-2878-4e00-a3c3-a040462d6561&announcementId=eef76fe8-1a0b-43e2-8692-8546a8c94492"eCommentId=64064f14-77fe-4715-a5b5-a9f4dbac3656&p=2>

Kuitunen Päivi. (2011). Hetemäen verotyöryhmä lyö korville pörssikandidaatteja [verkkodokumentti]. [Viitattu 17.4.2014]. Saatavilla:

<http://www.talouselama.fi/yrityskaupat/asiantuntijalta/ajankohtaista/hetemaen+verotyoryhma+lyo+korville+porssikandidaatteja/a2026725>

Kyynärväinen Tiia. (2010). Hetemäki: Osinkoverotuksen kiristys kannustaisi kasvuun [verkkodokumentti]. [Viitattu 17.4.2014]. Saatavilla: <http://www.taloussanomat.fi/yritykset/2010/06/21/hetemaki-osinkoverotuksen-kiristys-kannustaisi-kasvuun/20108757/12?&n=1#commentsHere>

Taloussanomat. (2010). Yrittäjät veroraportista: Lisää kannustimia! [verkkodokumentti]. [Viitattu 17.4.2014]. Saatavilla: <http://www.taloussanomat.fi/politiikka/2010/12/21/yrittajat-veroraportista-lisaa-kannustimia/201017747/12>

Tilisanomat. (2011). Hetemäen työryhmä ei yllättänyt [verkkodokumentti]. [Viitattu 17.4.2014]. Saatavilla: <http://www.tilisanomat.fi/node/714>